
لغت شهنامه

نوشته عبدالقادر بغدادی

تصحیح: کارل گرمانویچ زالمان

ترجمه و تحشیه: منصور ثروت

سرشناسه	: یقداى، عبدالقادر بن حمز، ۱۰۳۰ - ۱۰۹۳ ق.
عنوان قراردادى	: لغت شاهنامه. فارسى
عنوان و نام پديدآور	: لغت شاهنامه / تاليف عبدالقادر يقدادى، تصحيح كارل، گرمانويچ زالمان: ترجمه و تحفيه منصور ثروت.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علمى، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهرى	: ۳۷۶ ص.
شابك	: ۰ - ۷۱۴ - ۴۰۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعيت فهرست‌نويسى	: ضيفاً
عنوان ديگر	: لغت شاهنامه.
موضوع	: فردوسى، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- واژه نامه ها.
موضوع	: فردوسى، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- كشف اللغات.
شناسه افزوده	: ثروت، منصور، ۱۳۲۷ - ، مترجم
شناسه افزوده	: زالمان، كارل، گرمانويچ، ۱۸۴۹ - ۱۹۱۶ م، مصحح
شناسه افزوده	: Salemann, Carl Germanovich
رده بندي كننگره	: ۱۳۹۱ ج ۷ ب / PIR۴۴۹۴
رده بندي ديوى	: ۸۸۱/۲۱
شماره كتابشناسى ملي	: ۲۹۲۳۲۹۸

خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷ - فکس: ۶۶۴۹۶۶۱۱

لغت شهنامه

نوشته عبدالقادر بغدادی

تصحیح: کارل گرمانویچ زالمان

ترجمه و تحشیه: منصور ثروت

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

لینوگرافی: کولر

چاپ: مهارت

شابک ۰ - ۲۱۳ - ۳۰۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸

مرکز بخش: انتشارات علمی - خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران

شماره ۱۲۲۴ - تلفن: ۶۶۴۶۵۹۷۰ - ۶۶۴۶۰۶۶۷

فهرست

دیباجه	۱۱
شرح حال و آثار عبدالقادر بغدادی	۱۵
لغت شهنامه	۲۳
یادداشت	۲۷
جدول اختلاقات این نسخه با نسخه چاپ شده	۲۹
مقدمه مؤلف	۳۷
متن	۳۹
فهرست اعلام خلص (اشخاص، مکان‌ها، سلسله‌ها، اقوام، کتابها و...).....	۳۵۹

دیباچه

پاییز سال ۱۳۷۸، پابیز در زگار شخصی من نیز بود، طوری که ترک دنیا گفته بودم و از زمان می‌گریختم، به چند ساعت موظف درس دانشگاهی قانع بودم و مابقی اوقات را در خانه سپری می‌کردم. همین ایام قبض کامل من، مصادف شده بود با آمدن آقای دکتر سرکاری به فرهنگستان. سراغ مرا گرفته بودند و با لطفی که نسبت به شاگرد سابق خود داشتند یکی دو بار تلفنی صحبت کرده بودیم و در طی این مکالمه‌ها دعوتی داشتند از من که مدتی کمک حالشان باشم و مصدر وظیفه‌ای در فرهنگستان زبان و ادب فارسی بشوم و حال آنکه در من آن شور و حال قدیم فرو خفته بود و پشت به دنیا از همه چیز و همه کس گریزان بودم.

شبی از سر مهر همیشگی در منزل استیجاری آن زمان قدم رنجه کردند و مهمانم شدند. یادم نمی‌رود آن اشکی را که این مرد مهربان دانشور از رویت وضع و حال من بر چشمان پر غصه‌اش حلقه زده بود و صحبت‌ها رفت و داستان‌ها گفته شد که در ضمیرم پیوسته آن فضا جاودانه است.

آن دیدار استاد، زندگی را دوباره به من بازگرداند و اصرارشان مرا از گوشه‌گیری نجات بخشید تا جایی که دو سال تمام در محضرشان سپری شد تا من به سفر خارج رفتم.

لذت آن دیدار دو ساله و اوصاف آن ایام خود دفتری دیگر می طلبید، لیکن یکی از ثمرات کوچک آن همنشینی‌ها تولّد همین اثر است که اهل فضل نسبت بدان قضاوت خواهند کرد.

در یکی دو ماههٔ اوّل همان دیدارها بود که جناب ایشان نسخهٔ زیراکس شده‌ای از لغت شهنامه را به من دادند و خواستند من ترجمه را به پایان برم و ایشان تعلیقات و توضیحات لازم را بنویسند.

این کار را در آن ایام شکست از تقدیر زمانه، به فال نیک گرفتم و برای من شد یک دلمشغولی پرسود. شاید چهار ماه به طول نیانجامید که من وظیفهٔ خود را به پایان بردم و به ایشان تحویل دادم. فکر می‌کنم از اواخر تابستان سال ۱۳۷۹ برگه‌های من در خدمت ایشان ماند تا من در سال ۱۳۸۱ مسافرت رفتم و این مسافرت تا تیرماه ۱۳۸۴ طول کشید. اما پس از برگشت دیدم استاد به کلی فرهنگستان را ترک کرده و دیگر از تبریز به تهران نمی‌آیند. در همان سال در تبریز خدمت‌شان رسیدم و در ضمن احوال‌پرسی‌ها ایشان دست‌نوشته‌های مرا پس دادند و از تعهد خویش اعتذار طلبیدند.

متأسفم که این اثر نتوانست با انتقادات خفید استاد همراه باشد تا نتیجهٔ کار پراج از آب درآید.

در همان ایام که کار به دست استاد سپرده شده بود و من هنوز در فرهنگستان بودم، روزی آقای دکتر علی رواقی با من تماس گرفتند و فرمودند: می‌دانم شما دارید بر روی لغت شهنامه کار می‌کنید ولی آقای دکتر سبحانی آن را ترجمه کرده‌اند و از من خواسته‌اند بر آن مقدمه‌ای بنویسم. آیا به من اجازهٔ این کار را می‌دهید؟

ضمن آنکه از ادب این ارجمند شگفت‌زده شدم عرض کردم این چه

فرمایشی است، حضرت عالی مختارید به هر اقدامی بی اجازه بنده دست بزنید. بویژه که آقای دکتر سبحانی عزیز بنده هستند. به علاوه مگر کم‌اند آثاری که وسیله افراد متفاوتی منتشر شده‌اند، فکر نمی‌کنم کار ایشان با کار ما منافاتی داشته باشد. اگر عمری باقی بود ان شاء الله کار ما نیز جداگانه عرضه می‌شود.

پس از بازگشت از سفر دیدم ترجمه لغت شهنامه چاپ شده است و چقدر هم نفیس و عالی به همت انجمن آثار و مفاخر ملی به انتشار درآمده است و نکته جالب آنکه کار آقای دکتر روائی نه در حد یک مقدمه بلکه فراتر از آن بلکه در حد یک پژوهش کامل العباد بیرون آمده است.

با این دقت که دو متخصص یکی در زبان ترکی و دیگری در فارسی و بویژه در کار شاهنامه دارند فائده کار این ناچیز خواننده شده بود. لیکن دلم به حال روزها و شب‌هایی می‌سوخت که بر سر این ترجمه گذاشته بودم و حیقم آمد آن را چون اوراق مسوده‌ای بیرون ببریم، و این کار را که برای من در مدتی که گذشت داروی درد بود و یادگاری عزیز فراموش کنم.

پس چاپ اثر را به فال نیک گرفتم و کار خود را لغت به لغت با کار آن دو بزرگوار مقایسه کردم. اقرار می‌کنم در برخی موارد کج فهمی‌های مرا کامل کرد اما در نهایت هشتاد و هفت مورد اختلاف نیز ملاحظه شد که در جدول ضمیمه خواهید دید. از سوی دیگر وضع موجود زحمات بنده گرچه فاقد اعتبار نکته‌سنجی‌های وعده داده شده استاد دکتر سرکارانی و همچنین افاضات استاد دکتر روائی است ولی برای آدم‌های ساده‌پسندی چون بنده و در نتیجه کم‌هضم بودن آن، ممکن است برای مراجعه‌کنندگان عجول مزیتی تلقی شود و همین نکته می‌تواند بهانه تازه‌ای برای انتشار آن باشد.

لازم است از آقای حسین علمی و محمدعلی علمی سپاسگزار باشم که انتشار این اثر را تقبل کردند و از سرکار خانم لطیف‌زاده حروفچین دقیق اظهار امتنان کنم که حوصله ایشان کار را به سامان رساند.

منصور ثروت

تابستان ۱۳۹۱

www.ketab.ir